

Аліна БУРОВИЦЬКА,

orcid.org/0000-0002-0661-1190

викладач кафедри англійської мови

Чорноморського національного університету імені Петра Могили

(Миколаїв, Україна) *demaliya@ukr.net*

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Стаття присвячена концепції іншомовної професійної компетенції студентів медичних спеціальностей. Було визначено, що процес модернізації системи освіти підіймає проблеми покращення якості вищої освіти. Це приводить не лише до збільшення вимог до знань і навичок майбутнього випускника, а й до їх здатності застосувати ці знання в галузевій діяльності з професійною метою, щоб провести комунікацію іноземною мовою у сфері своєї діяльності, вміти пояснити основні поняття та терміни медицини й спілкуватися з пацієнтом на теми, що пов'язані зі сферою здоров'я. У статті окреслено особливості й тенденції розвитку іншомовної освіти майбутніх лікарів як процесу кваліфікованої професійної підготовки майбутніх медиків у контексті міжнародного спілкування та взаємодії засобами іноземної мови. Схарактеризовано специфіку змісту й відповідних форм і методик такої освіти у вищих медичних навчальних закладах України. Дослідження стосується особливостей вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Як правило, мовна компетентність випускників медичного університету може бути реалізована скоріше в усній формі, ніж у письмовій. Розглянуті явища міжкультурної комунікації та комунікативної компетенції для студентів медичних спеціальностей. Подані основні форми діяльності під час міжнародної взаємодії студентів медичних спеціальностей, наприклад, участь у роботі міжнародних медичних організацій, конгресів, симпозіумів і конференцій; медичних спільнот; розробка проєктів та обмін досвідом у медичних установах.

Міжнародна система контролю професійних знань студентів-медиків також вимагає складання міжнародних іспитів «Крок» саме англійською мовою, оскільки така мова є найпоширенішою серед різних народів світу. Обґрунтовано важливість вивчення та сфери застосування іноземної мови медичними професіоналами у сфері медицини в міжнародному контексті. Запропоновані ефективні методи викладання англійської мови як іноземної студентам із метою їхньої професійної реалізації, серед яких варіації методу кейсів, рольові ігри, медичні загадки й вікторини й метод проєктних робіт на завершальному етапі роботи над темою. Запропоновані основні напрями подальших досліджень теми, що містять розгляд методів роботи з медичними текстами й вивчення розвитку професійного іншомовного навчання у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: майбутній лікар, іншомовна освіта, професійне навчання, міжкультурна комунікація, мовленнєвий етикет, професійна діяльність.

Alina BUROVYTSKA,

orcid.org/0000-0002-0661-1190

Teacher at the English Language Department

Petro Mohyla Black Sea National University

(Mykolaiv, Ukraine) *demaliya@ukr.net*

PROFESSIONAL FOREIGN TRAINING OF FUTURE PHYSICIANS IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL COOPERATION

The article deals with the concept of foreign language professional competence of medical students. It was determined that the process of modernizing the education system raises the issues of improving the quality of higher education. This leads not only to increase requirements for future graduates' acquisition, but also to form their ability to apply it successfully in the pursuit of professional goals, to conduct foreign communication in their professional sphere. Future specialists should be able to explain basic concepts and terms of medicine and to communicate with a patient on topics related to health. The article deals with the disclosure of peculiarities and trends of the development of foreign language education of future doctors as a process of qualified professional training by means of a foreign language, characterization of the content and corresponding forms and methods of such education in higher educational institutions of Ukraine. The research concerns the peculiarities of learning a foreign language in a professional activity. It is concluded, that the language competence of medical university graduates can be realized more orally rather than in writing. The importance of studying a foreign language by medical professionals in the field of medicine is emphasized. Effective methods of teaching English as a foreign language to students for their professional realization are proposed, including variations of the case method, role-playing games, medical puzzles and quizzes and the method of project work at the final stage of

work on a topic. The notions of multicultural community and community competence for students of medical specialties are discussed. Submission of the basic form of activity at international relations of students of medical specialties, like participation in robotic international medical organizations, congresses, symposiums and conferences; medical societies are showed and development of projects and exchange of information at medical facilities were mentioned.

The main directions of further investigations are proposed, which include research of text methods (with medical texts) and research of development professional foreign language education at Ukrainian universities.

Key words: future physician, foreign language education, vocational training, communication between cultures, language etiquette, professional activity.

Постановка проблеми. Сучасні реалії в контексті розширення міжнародних контактів мотивують до глибокого вивчення іноземної мови студентів нефілологічного профілю. Зростання зацікавленості у вивченні англійської мови як іноземної студентами медичних спеціальностей, зокрема майбутніх медиків і фармацевтів, не є винятком. Знання мов розширюють освітні, культурні й професійні можливості й сприяють підвищенню професійного рівня. Протягом останніх років в Україні цьому питанню було приділено багато уваги, зокрема під час розробок новітніх програм для вивчення іноземної мови, які б задовольняли професійні потреби майбутніх медиків.

Аналіз досліджень. Питання вивчення іноземної мови студентами й підготовки їх до міжкультурної взаємодії вивчалось зарубіжними й вітчизняними вченими, але більшість наукових пошуків спрямовувалась на вивчення питань міжкультурної компетенції студентів-філологів (перекладачі, вчителі) й таких студентів нефілологічної спеціалізації, як програмісти й економісти.

На міжнародній науковій арені питання міжкультурної взаємодії досліджувалися П. Адлером, М. Байрам, М. Флемінгом, М. Дж. Бенетом, а головним предметом їхніх досліджень поставали питання культурної ідентифікації та інтеркультурні питання навчання мови.

Вітчизняні дослідники також внесли вагомий внесок у дослідження: міжкультурну взаємодію вивчали З. Гасанова, В. Заслуженюк, С. Кучеряна, М. Галицька, Ю. Караулов розробляє поняття «мовна особистість», Ю. Пассов – поняття «іншомовна грамотність», В. Сафонова розглядає іншомовні соціокультурні компетенції, П. Сисоев – «поняття полікультурної особистості».

Стосовно роботи саме над медичною наукою літературу іноземною мовою, то натепер це питання розглянув ґрунтовно в навчальному посібнику Л. Абраменко. Готовність до різних аспектів іншомовної діяльності в студентів вищих навчальних закладів розглядалася в дослідженнях Г. Галицької, К. Маггламової, І. М'язової, В. Манакіна, Л. Гапоненко, О. Кузнецової, Т. Чернюк та інших.

Мета статті – проаналізувати процес іншомовної підготовки студентів медичних спеціальностей

у контексті міжнародної взаємодії. Головними завданнями є окреслення сфери реалізації іншомовної підготовки, методів і прийомів навчання студентів-медиків іноземної мови, розкриття питання використання іноземної підготовки студентів для міжнародної співпраці й взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Комунікація є процесом обміну повідомленнями, постійним обміном інформації та передачі смислів, тому що вони не збігаються в людей, які говорять навіть одною мовою. Міжнародна комунікація та взаємодія є ще ширшим поняттям, оскільки вона містить не лише мовні елементи, але й елементи транслявання культурних традицій спілкування. Відповідно до статті 26 закону України про вищу освіту налагодження міжнародних зв'язків і провадження міжнародної діяльності в галузі освіти, науки, спорту, мистецтва й культури є одним із ключових предметів діяльності вищого навчального закладу, й це неможливо без вивчення іноземних мов (Маггламова, 2018).

Міжкультурна взаємодія в такому контексті є можливістю та здатністю випускника університету до адекватної співпраці з представниками інших культур. О. Артюхова зазначає, що поняття міжкультурна взаємодія – міжкультурна комунікація сприймалися однаково, тобто лише на вербальному рівні, й тільки з розвитком міжнародних зв'язків і залучення невербальних видів комунікації до міжнародної співпраці в науковий обіг ввійшло поняття міжкультурної взаємодії (Артюхова, 2018: 120).

Якісне опанування іноземною мовою в період інтеграції України в Європейську й світову спільноту сприяє поширенню ділових зв'язків і контактів, надає можливості вивчати й ефективно використовувати іноземний досвід, користуватися сучасними інформаційними технологіями, брати участь у міжнародних конференціях, семінарах і конгресах, проходити стажування в іноземних державах із метою вдосконалення фахової підготовки, проводити письмовий обмін діловою інформацією тощо (Нежива, 2014: 173). Але найголовнішим центром цього є міжкультурна комунікація. Питання іншомовної підготовки спеціалістів розкривали іноземні й вітчизняні вчені, водночас тема підготовки студентів медичного

профілю не може вважатись досить дослідженою та ґрунтовно розглядається лише в останні роки. Тому метою нашої роботи є розкриття питання професійної іншомовної підготовки майбутніх медиків у контексті міжнародної взаємодії.

Міжкультурна комунікація — це спілкування, що відбувається в умовах, які так відрізняються від культурно зумовлених традицій у комунікативній компетенції її учасників, що ці відмінності суттєво впливають на успіх чи невдачу комунікативної події. Комунікативна компетенція визначається як використання знань символічних систем і правил їх функціонування, а також принципів комунікативної взаємодії, що використовуються під час спілкування. Інколи міжкультурну комунікацію називають ще кроскультурною, оскільки вона описує явища перехресного, взаємного спілкування представників різних культур (Закон України про вищу освіту: 109).

Проаналізуємо різні фактори, що зумовлюють поглиблене вивчення іноземної мови студентами медичного профілю та пов'язані з міжкультурною комунікацією. Найголовнішими з них є міжнародне співробітництво, здатність до співпраці, що здійснюється як на міждержавному рівні, так і між медичними навчальними закладами, лабораторіями, лікарнями, медичними фірмами тощо. Сучасні студенти медичного профілю повинні володіти такими якостями, як мобільність і конкурентоспроможність, а тому володіти іноземною мовою за професійним спрямуванням на досить високому рівні.

До основних форм міжнародної взаємодії в медичній сфері ми можемо віднести:

- участь лікарів, викладачів, інтернів і студентів-медиків у роботі міжнародних медичних організацій, конгресів, симпозіумів і конференцій;
- заснування та участь у медичних міжнародних спільнотах;
- реалізацію спільних міжнародних наукових проєктів;
- обмін і стажування в міжнародних установах і клініках;
- поширення наукових медичних методів діагностики й лікування та взаємодопомога під час їх впровадження на практиці;
- міжнародна система контролю професійних знань студентів-медиків також вимагає складання міжнародних іспитів «Крок» саме англійською мовою, оскільки така мова є найпоширенішою серед різних народів світу.

Отже, якість мовної університетської освіти стає не лише критерієм особистісного успіху фахівця / дослідника, а й фактором опосередкованого впливу

на економічний розвиток держави й добробут суспільства в цілому (Маггламова, 2018).

З позицій нового методологічного підходу мета сучасної освіти полягає не в «навчанні іноземної мови» як такої, а в «іншомовній освіті», змістом якої є не лише прагматичні знання, навички й вміння, а й розвиток особистості засобами іноземної мови за паралельного й взаємопов'язаного вивчення мови й культури, а міжкультурна парадигма розглядається як онтологія сучасної мовної освіти, яка звернена насамперед до принципів формування полікультурної особистості в умовах полікультурного-мовного простору в ході вивчення іноземних мов і культур (Суворова, 2013: 2).

Для здійснення всіх цих видів міжкультурної взаємодії необхідним стає вивчення мови, формування мовних навичок і розвиток мовленнєвих умінь, що дозволяє студентам активно брати участь у міжкультурному обміні, вивченні найновіших досліджень у сфері медицини й науки. Саме тому найбільше уваги під час викладання іноземної мови студентам медичного профілю приділяють саме професійно орієнтованій лексиці й опануванню навичок з її використання на практиці через комунікативний підхід, а саме принципам:

- мовленнєво-мисленнєвої активності;
- орієнтації на професійну діяльність студента;
- функціональності;
- ситуативності;
- новизни.

Застосування таких принципів на практиці забезпечує набуття міжкультурної комунікативної компетенції та комунікативно орієнтованого навчання іноземної мови за фахом у вищому навчальному закладі.

Іншомовна комунікативна компетентність – здатність і готовність до іншомовного спілкування з носіями мови, сприйняття та розуміння партнерів, адекватного й своєчасного вираження своїх розумових намірів (Чернюк, 2018: 103).

Вона своєю чергою базується на:

- знаннях: мови іноземного партнера, культури країни (історії, мистецтва, економіки тощо); міжкультурних особливостей, культурних відмінностей;
- уміннях: за допомогою засобів іноземної мови переборювати суперечності й конфлікти в непорозуміннях, здатність вести професійне співробітництво, уміння обирати комунікативні засоби залежно від ситуації спілкування;
- досвіді й особистих якостях: терплячість і розуміння до співрозмовника, бажання зрозуміти його думку, здатність до компромісів, дипломатичність, комунікабельність, толерантність, гнучкість мислення, тактовність і так далі.

Саме тому діяльність студентів медиків на заняттях з іноземної мови повинна бути тісно пов'язаною з професійною підготовкою студентів як спеціалістів в галузі медицини.

Серед найголовніших із них можемо виділити такі:

1) Кейсові завдання. (Medical appointments, medical emergencies, Typical cases discussion, Medical examinations);

2) Медичні загадки (на прикладі тестів до підсумкового контролю «Крок»);

3) Рольові ігри (In a hospital – doctor-patient relationship, In the drug store- a pharmacist and a customer, During the procedure – a nurse with a physician, a nurse with a, During the operation; On the appointment, At the dentistry);

4) Метод проєктів (Presentation of a medical case, A report about a specific disease).

Як стверджує О. Максимова, проєктна методика застосовується на завершальному етапі вивчення теми й передбачає високий рівень індивідуальної та колективної відповідальності за виконання кожного завдання в процесі роботи над проєктом (Максимова, 2019: 537).

Зважаючи на сказане вище, можемо резюмувати, що іншомовна підготовка студентів-медиків є невіддільною складовою частиною професійної підготовки й майбутньої успішної реалізації студента медичної спеціальності. На сучасному етапі зростає потреба у кваліфікованих фахівцях, що мають високий рівень мовної підготовки й іншомовної освіти. Вивчення англійської мови є надзвичайно важливим у контексті розвитку міжнародного співробітництва в галузі медицини. Завдання викладача іноземної мови в такому контексті полягає в правильному підборі методів, активностей і форм роботи зі студентами задля активного формування іншомовної професійної комунікативної компетенції та умінь описати й розв'язати завдання медичної тематики засобами іноземної мови.

Висновки. Отже, ми проаналізували процес іншомовної підготовки в студентів медичних спеціальностей у контексті міжнародної взаємодії та

виявили сфери реалізації іншомовної підготовки, методи й прийоми навчання студентів-медиків іноземній мові, розкрили питання використання іноземної підготовки студентів для міжнародної співпраці й взаємодії. На основі дослідження можемо сказати, що сутність поняття іншомовної освіти передбачає певну систему взаємопов'язаних компонентів професійно орієнтованої іншомовної освіти, спрямованої на розвиток мовної особистості студентів нефілологічних спеціальностей. Результати дослідження доводять, що сучасне розуміння сутності й структури поняття іншомовної освіти в основі має ті позитивні соціальні зрушення, які безпосередньо визначають вимоги до професійної освіти, зокрема до майбутніх лікарів. Зважаючи на це, опанування іноземною мовою в системі вищої медичної професійної освіти вирізняється тим, що: іноземна мова слугує ефективним фактором гуманізації освіти, оскільки її використання пов'язане з процесом спілкування, спрямованим на налагодження взаємостосунків; вона розглядається не лише як засіб гуманітаризації, що впливає на особистісний розвиток майбутнього фахівця, а і як частина його професійної підготовки; опанування іноземною мовою у вищих медичних навчальних закладах сприяє виробленню в майбутніх лікарів умінь правильно передавати свої думки рідною мовою, сприяє боротьбі з професійною некомпетентністю, допомагає розвивати мовленнєву культуру студента. Опанування іноземною мовою позитивно впливає як на розвиток усної культури мови, так і на вдосконалення письмової, наприклад, перекладу наукової статті, складання реферату або анотації, написання доповіді для виступу на конференції чи міжнародному симпозіумі. Надалі вважаємо за доцільне дослідити проблеми підготовки майбутніх лікарів і фармацевтів у процесі опрацювання фахових медичних текстів іноземною мовою та застосування їх на практиці; здійснити огляд стану сучасної іноземної підготовки студентів медичних спеціальностей у різних вищих навчальних закладах України, аналізуючи сучасні тенденції освіти на території України й у контексті міжнародної співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюхова О. В. Іншомовна підготовка студентів нефілологічних спеціальностей до міжкультурної взаємодії. *Наукові праці*. Миколаїв, 2011. № 161 (173). С. 120.
2. Галицька М. М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної підготовки майбутніх фахівців. *Освітологічний дискурс*. 2014. № 2. С. 23–32.
3. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. *Ліга:Закон* : вебсайт. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141556.html.
4. Магрламова К. Г. Іншомовна освіта майбутнього лікаря у Великій Британії. *Молодь і ринок*. 2018. № 3 (158). С. 57–63.
5. Максимова О. П. Інноваційні методи навчання професійної іноземної мови у немовних ВНЗ. *Наукові записки*. 2018. № 165. С. 535–538.

6. Манакин В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : ЦУЛ, 2018. 288 с.
7. М'язова І. Ю. Особливості тлумачення поняття «міжкультурна комунікація». *Філософські проблеми гуманітарних наук*. 2006. № 8. С. 108–113.
8. Нежива О. М. Міжкультурна комунікація як один із кроків успішної професійної діяльності. Київ : КНЕУ, 2017. 415 с.
9. Суворова С. Л. Актуальні проблеми іншомовного навчання у ВНЗ. *Актуальні проблеми лінгвістики*. 2013. 267 с.
10. Чернюк Т. І. Іншомовна підготовка студентів-медиків. *Науково-методичний журнал. Наукові праці*. Миколаїв, 2011. № 299 (311). С. 104.

REFERENCES

1. Artyukhova O. V. Inshomovna pidhotovka studentiv nefilolohichnykh spetsial'nostey do mizhkul'turnoyi vzayemodiyi. [Foreign training of students of non-philological specialties to crosscultural interaction] Mykolaiv. Naukovo-metodychnyy zhurnal. 2011. Nr 161(173), p. 120 [in Ukrainian].
2. Halyts'ka M. M. Mizhkul'turna komunikatsiya ta yiyi znachennya dlya profesiyanoi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv. [Crosscultural communication and its importance for professional training of future specialists]. *Osvitlohichnyy diskurs*. 2014. Nr. 2, pp. 23–32[in Ukrainian].
3. Zakon Ukrayiny pro vyshchu osvitu [The Law of Ukraine about higher education]. [in Ukrainian].
4. Mahrlamova K. Inshomovna osvita maybut'oho likarya u Velykiy Brytaniyi / K. Mahrlamova [The foreign-language education of a future doctor in the UK]. *Molod i rynek*. 2018. Nr. 3(158), pp. 57–63 [in Ukrainian].
5. Maksymova O. Innovatsiyi metody navchannya profesiyanoi inozemnoi movy u nemovnykh VNZ [The modern means of improvement of teaching foreign languages in non-linguistic universities]. *Naukovi zapysky*. 2018. Nr. 165, pp. 535–538 [in Ukrainian].
6. Manakin V. M. Mova i mizhkul'turna komunikatsiya [Language and crosscultural communication]. Kyiv. TSUL. 2012. pp. 288 [in Ukrainian].
7. M'язova I. Osoblyvosti tлумachennya ponyattya mizhkul'turna komunikatsiya [Peculiarities of expalanation the notion crosscultural communication] *Filosofs'ki problemy humanitarnykh nauk*. 2006. Nr. 8. pp. 108–113. [in Ukrainian].
8. Nezhyva O. M. Mizhkul'turna komunikatsiya yak odyz iz krokiv uspishnoi profesiyanoi diyal'nosti [Crosscultural communication as one of the steps of successful professional activity]. 2017. pp. 415 [in Ukrainian].
9. Suvorova S. L. Aktual'ni problemy inshomovnoho navchannya u VNZ. [Actual problems of foreign education at high educational institutions]. *Aktualni problemy lingvistyky*. 2013. pp. 267 [in Ukrainian].
10. Chernyuk T. I. Inshomovna pidhotovka studentiv-medykiv. [Foreign training of medical students]. Mykolaiv. Naukovo-metodychnyy zhurnal. 2018. Nr 299(311), p. 120 [in Ukrainian].